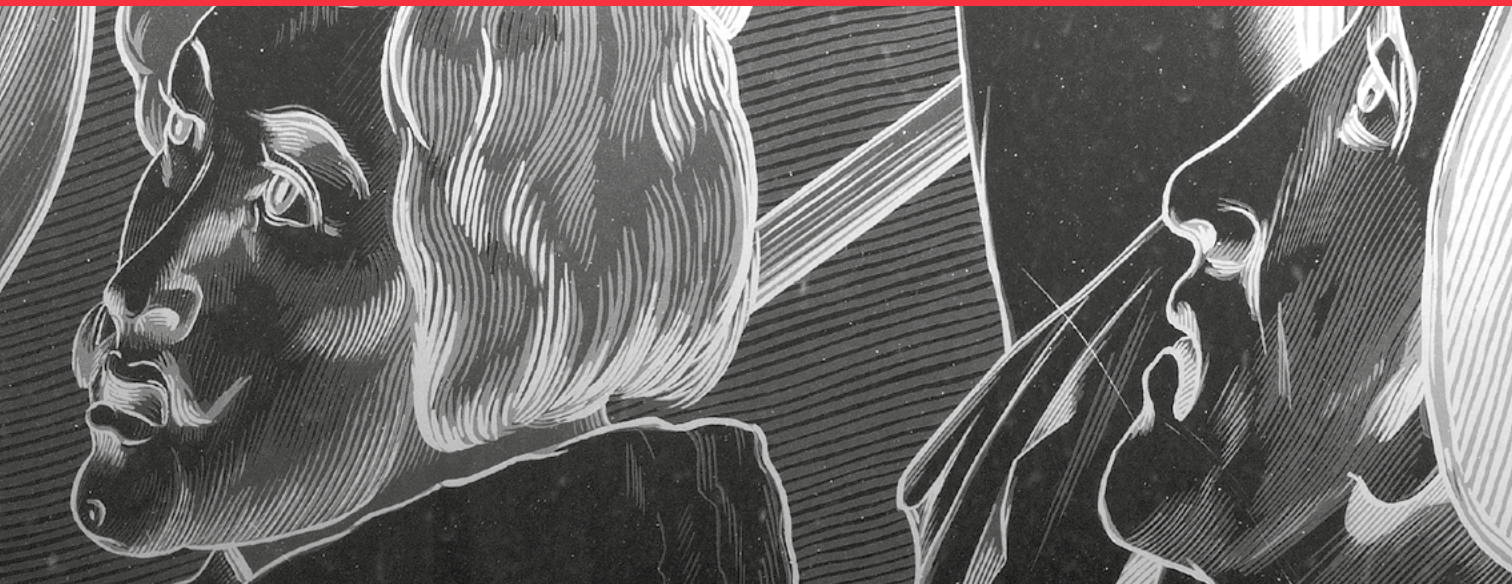

L'ENIGMA DEL VITRALL DEL PALAU GÜELL

EL PINTOR MANUEL FERRÁN I LA VIDRIERA D'ANTONIO PÉREZ

EL ENIGMA DEL VITRAL DEL PALACIO GÜELL

EL PINTOR MANUEL FERRÁN Y LA VIDRIERA DE ANTONIO PÉREZ

THE ENIGMA OF THE PALAU GÜELL STAINED

THE PAINTER MANUEL FERRÁN AND ANTONIO PÉREZ WINDOW GLASS

**PALAU
GÜELL**

ANTONI GAUDÍ

Diputació
Barcelona

L'ENIGMA DEL VITRALL DEL PALAU GÜELL

EL PINTOR MANUEL FERRÁN I LA VIDRIERA D'ANTONIO PÉREZ

NÚRIA GIL FARRÉ

EL ENIGMA DEL VITRAL DEL PALAU GÜELL

EL PINTOR MANUEL FERRÁN Y LA VIDRIERA DE ANTONIO PÉREZ

THE ENIGMA OF PALAU GÜELL'S STAINED GLASS WINDOW

THE PAINTER MANUEL FERRÁN AND THE ANTONIO PÉREZ STAINED GLASS WINDOW

TEXT

Núria Gil Farré

COORDINACIÓ

Carme Perella Cosconera,
directora del Palau Güell

EDICIÓ I PRODUCCIÓ

Gabinet de Premsa i Comunicació
de la Diputació de Barcelona

DISSENY GRÀFIC

Luz de la Mora

FONTS DOCUMENTALS I FOTOGRÀFICS

Arxiu Nacional de Catalunya
Arxiu Històric de la Reial Acadèmia de Belles Arts
de Sant Jordi
Arxiu Històric de la Universitat de Barcelona
Arxiu Patrimonio Nacional
Col·lecció família Ferrán
Càtedra Gaudí – UPC
Biblioteca Museu Víctor Balaguer
Museu Municipal Vicenç Ros – l'Enrajolada,
Casa Museu Santacana de Martorell
Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona
Museo Nacional del Prado
Jordi Puig
Consol Bancells
Paloma Somacarrera
Òscar Ferrer
Família Güell i de Sentmenat
Institut Amatller d'Art Hispànic, Arxiu Mas
Arxiu SPAL. Diputació de Barcelona. Fons Jeroni
Martorell i Terrats.
Reial Acadèmia de Bones Lletres

AGRAÏMENTS

En especial a Carme Perella, directora del Palau
Güell, per totes les facilitats donades a l'hora de la
investigació; a la família Ferrán, per deixar-me
accedir a tota la documentació familiar del pintor
Manuel Ferrán; a Paloma Somacarrera, per
facilitar-me la consulta dels catàlegs del taller
Amigó; a Victoria Durá, conservadora; a Begoña
Forteza, arxivera de la RACBASJ, per ajudar-me en
la investigació; a la fotògrafa Consol Bancells,
per les imatges de la vidriera; al vitraller Jordi
Bonet, per l'assessorament tècnic, i a Mar Pérez,
de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer.

Primera edició: desembre de 2017

© de l'edició: Diputació de Barcelona

© del text: Núria Gil Farré

ISBN: 978-84-9803-825-5

SUMARI

SUMARIO – CONTENTS

Presentació, 5

Presentación, 70

Presentation, 102

Introducció, 7

Introducción, 71

Introduction, 103

Els autors de la vidriera: el pintor Manuel Ferrán i el taller Amigó, 11

Los autores de la vidriera: el pintor Manuel Ferrán y el taller Amigó, 73

The People Behind the Stained Glass Window: the Painter Manuel Ferrán and the Amigó Workshop, 105

La pintura *Antonio Pérez alliberat pel poble de Saragossa el 1591*, 29

La pintura Antonio Pérez liberado por el pueblo de Zaragoza en 1591, 81

The painting Antonio Pérez Liberated by the People of Zaragoza in 1591, 113

Eusebi Güell, mecenes de Manuel Ferrán, 37

Eusebi Güell, mecenas de Manuel Ferrán, 84

Eusebi Güell, patron of Manuel Ferrán, 116

La vidriera d'Antonio Pérez del Palau Güell, 47

La vidriera de Antonio Pérez del Palau Güell, 88

The Antonio Pérez stained glass window in Palau Güell, 120

PRESENTACIÓ

CARME PERELLA. DIRECTORA DEL PALAU GÜELL

El cinquè número de la col·lecció «El Palau Güell a fons» exposa amb detall com s'ha resolt, en part, el misteri d'un dels excepcionals elements decoratius del Palau. La historiadora de l'art i especialista en vitralls Núria Gil Farré signa aquest llibre, que recull la investigació centrada en l'escena representada en una vidriera a l'àcid molt especial. Es tracta de la vidriera que decora imponent la sala de confiança de la planta noble del Palau Güell, i que fins fa pocs anys representava un dels molts misteris que el genial arquitecte Gaudí va anar distribuint entre les quatre parets d'aquest excepcional palau urbà.

La vidriera, en què apareixen soldats vestits a l'estil dels terços espanyols, avui sabem que reproduceix un fragment del quadre *Antonio Pérez alliberat pel poble de Saragossa el 1591*, obra del pintor Manuel Ferrán Bajona, del 1864.

5

Gràcies a aquest nou número coneixerem més a fons la figura d'aquest gran pintor, l'obra original que avui podem veure reproduïda parcialment al Palau Güell i que actualment pertany al Museu del Prado (en dipòsit a la Biblioteca Museu Víctor Balaguer, de Vilanova i la Geltrú) i el taller Amigó, l'empresa més important pel que fa a vidrieres a la Barcelona del segle XIX i que es va encarregar de fer realitat l'obra, seguint les directrius de l'artista Ferrán.

En definitiva, un valuós treball que posa de manifest el gran patrimoni que tresoreja el Palau Güell i que, pàgina a pàgina, volum a volum, pinzellada a pinzellada, pren forma i presència pública.

INTRODUCCIÓ

Entre els elements decoratius del Palau Güell destaca, per la seva singularitat, la vidriera a l'àcid que decora la sala de confiança. Sobresurt per la seva bellesa i el seu nivell tècnic, però sobretot destaca per la peculiaritat de l'escena representada.

7

En les diverses publicacions que parlen del Palau Güell hi ha moltes hipòtesis al voltant de la iconografia de l'escena històrica que es reproduïx a la vidriera. La historiadora Raquel Lacuesta, en els seus escrits sobre el Palau, apunta que els personatges representats són soldats dels terços espanyols, tal com es pot deduir a partir dels vestits i de l'armament que porten¹.

La investigació d'aquesta peça arranca gràcies a l'encàrrec que l'any 2013 va fer la direcció del Palau Güell a l'autora d'aquesta publicació per portar a terme l'estudi historicoartístic del conjunt de vitralls que embelleixen aquest edifici².

Arran d'aquesta recerca, s'ha pogut resoldre l'enigma del significat de l'escena representada, concloent que el vidre a l'àcid reproduïx un fragment del quadre *Antonio Pérez alliberat pel poble de Saragossa el 1591*³, obra del pintor Manuel Ferrán Bajona, del 1864.

És poca la bibliografia publicada al voltant d'aquest pintor. Les fonts emprades per a la investigació de l'autor de la pintura van des de la breu bibliografia publicada fins al buidat de la premsa d'època i la informació de la seva vida acadèmica i professional conservada en l'arxiu de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona. En cap s'ha trobat, però, referència a la seva participació com a projectista de la vidriera d'Antonio Pérez.

8

El primer text en què trobem una breu biografia sobre Manuel Ferrán és al llibre publicat entre el 1883 i el 1884 per Manuel Ossorio y Bernard *Galería biográfica de artistas españoles del siglo XIX*. També surt citat en el llibre de Bernardino de Pantorba *Historia de las exposiciones de bellas artes*. La biografia més completa és la que va escriure el periodista Raimon Casellas arran de la mort del pintor titulada «Manuel Ferrán y su tiempo» i que va sortir publicada en diversos articles en el diari *La Vanguardia* al llarg dels mesos de juliol i agost del 1896. En el mateix diari J. Roca y Roca en va escriure una breu necrològica publicada al mes de juliol del 1896. Ja d'edició més recent, cal parlar de l'article de Carlos Reyero *Los seguidores de Thomas Couture en España; Francisco Sans y Manuel Ferrán, pintores de historia*⁴.

Les dues fonts principals d'informació en què sí que es conserva documentació que fa referència a la vidriera són, d'una banda, la documentació personal del pintor preservada en l'arxiu familiar i, de l'altra, les fotografies de la col·lecció

particular de la vitrallera Paloma Somacarrera, provinent del fons del taller de vitrallers de la nissaga Amigó.

La casa Amigó, que va ser l'empresa més important de fabricació de vitralls de la segona meitat de segle XIX a Barcelona, va ser l'encarregada de portar a terme aquesta obra seguint les directrius de Manuel Ferrán. Posteriorment també se li va confiar la seva col·locació i adaptació al Palau Güell.

RETRAT DE MANUEL FERRÁN BAJONA. ARXIU FAMÍLIA FERRÁN

ELS AUTORS DE LA VIDRIERA: EL PINTOR MANUEL FERRÁN I EL TALLER AMIGÓ

MANUEL FERRÁN BAJONA (BARCELONA, 1830-1896)

11

El pintor Manuel Ferrán Bajona⁵ va néixer un 19 de desembre del 1830, en una família de destacat ambient artístic. El seu pare, Antoni Ferrán Satayol (1786-1857), era un reputat pintor dins del corrent neoclassicista i va exercir de professor de l'Escola Llotja de Barcelona. La formació acadèmica de Manuel es va desenvolupar en aquesta escola, on va estudiar entre el 1844 i el 1851⁶ sota les directrius de Joan Masferrer⁷ i posteriorment del seu propi pare. Al llarg de la seva carrera professional va cultivar principalment la pintura històrica, la de gènere i, sobretot, el retrat.

El 1854, recent acabats els estudis, va rebre un dels seus primers encàrrecs: la il·lustració de la *Guía satírica de Barcelona*, de Manuel Angelón⁸, juntament amb el dibuixant i caricaturista Manuel Moliné Muns (Barcelona, 1833-1901), amb

